

Uitkomsten fiche Regelgeving en Beleid

Datum: 16 december 2022

Projectplan: Documentnummer

Uitgebracht aan: Bedrijfsnaam **eventueel logo invoegen**
Naam contactpersoon
Straat + huisnummer
Postcode + Plaats

Opgesteld door: LTO Noord Programma's en Projecten
Postbus 240
8000 AE Zwolle

Contactpersoon: Yvette van Wichen
yvwichen@ltonoord.nl
T 088 888 66 77

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Overzicht verloop fiche binnen actieplan	3
2. Doel en samenwerking fiche.....	5
3. Aanpak.....	6
4. Hoofdlijnen uitkomsten inventarisatie	7
4.1 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	7
4.1.1 Aanbevelingen en stimulerend beleid.....	8
4.2 Pachtgronden.....	8
4.2.1 Aanbevelingen en stimulerend beleid.....	10
4.3 Grond in eigendom	11
4.3.1 Aanbevelingen en stimulerend beleid.....	11

1. Inleiding

Regelgeving en beleid blijkt zowel stimulerend als belemmerend te kunnen werken bij het enthousiasmeren van boeren voor meer natuurinclusieve landbouw. Uit een inventarisatie van partijen die samenwerken binnen het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland blijkt een brede range aan regels die als belemmerend worden ervaren. De inventarisatie gaat van problemen bij de Landbouwwijstelling en Bedrijfsopvolgingsregeling tot kalenderlandbouw, van korte looptijden van regelingen tot “witte gebieden” en ANLb budgetten. Toch is er één onderdeel dat opvalt binnen de lijst, en dat is de optelsom van regels die betrekking hebben op toegang tot grond. Dit blijkt één van de grootste knelpunten voor boeren. De aanbevelingen in deze rapportage van het fische Regelgeving en Beleid richten zich voornamelijk op het verbeteren van toegang tot grond voor boeren en stimulerende voorwaarden voor pacht.

In dit fische hebben de volgende partners van het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland samen gewerkt:

Natuur en Milieu Gelderland – Jiska van Vliet
Collectief Veluwe – Hans Veurink
Stichting Landschapsbeheer Gelderland – Arjan Vriend
GPG Grondbezit – Neeltje Hermus
Gemeente Ede – Marit Rietveld en Gerdien Kleijer
Waterschap Vallei en Veluwe – Richard van Hoorn
Stichting Netwerk Grondig – Jacob van Emst
Provincie Gelderland – Minke Pronker
Nederlands Cultuur Landschap – Gertjan Sengers
Hans de Haan (coördinator Platform NIL Gelderland)
LTO Noord – Yvette van Wichen (tevens trekker van het fische)

1.1 Overzicht verloop fische binnen actieplan

In 2019 is initiatief genomen door Natuur en Milieu Gelderland, VALA, Collectief Veluwe en LTO Noord voor het schrijven Actieplan NIL GLD. Dit actieplan bevat ambitieuze doelen voor herstel van biodiversiteit en een vitaal platteland in Gelderland. Het actieplan heeft als doel om alle agrariërs van Gelderland kennis te laten maken met natuurinclusieve landbouw en dat toe te passen in de bedrijfsvoering. Het actieplan is namens tien organisaties aangeboden aan de provinciale politiek.

In 2020 is het aantal partners al stevig uitgebreid en worden er minstens 20 projecten (“fiches”) geschreven, waaronder Regelgeving en Beleid. Het fische wordt ten tijde van de eerste COVID uitbraak geschreven via online ontmoetingen en eind van de zomer van 2020 ingediend. Begin 2021 worden samenwerkingsovereenkomsten opgesteld en een voorschot uitgekeerd. Het projectteam van het fische gaat aan de slag.

Het projectteam verzamelt knellende en stimulerende regelgeving vanuit ieders werkveld en organisatie. Dit levert een indrukwekkende lijst op en is toegevoegd als bijlage I van dit rapport. Met het projectteam wordt in begin 2022 gekeken naar hoe de vertaalslag te maken is vanuit deze lijst naar aanbevelingen voor stimulerend beleid.

Inmiddels, na het vormen van het nieuwe kabinet begin 2022, is er in de landelijke politiek veel beweging op o.a. het stikstof dossier. Er is veel meer aandacht en inzet voor natuurherstel, herstel biodiversiteit, natuurinclusieve landbouw, overgangsgebieden, grondopkoop, uitkoop van boeren, maar ook o.a. het

nieuwe GLB met de ecoregeling. De organisaties van dit projectteam zitten er midden in. In het projectteam is de worsteling voelbaar tussen belangenbehartiging die op dat moment keihard nodig is en de projectactiviteiten van dit fische. Kan het één het ander versterken? Dat is de continue zoektocht van dit team. De actualiteiten halen ons project al bijna in. Een inventarisatie als deze is nooit af, er komen altijd weer nieuwe voorbeelden. Dit samen heeft er toe geleid dat het projectteam heeft besloten op basis van de actuele informatie het rapport over het fische Regelgeving en Beleid op te stellen en aan te bieden aan het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland. Het grootste pijnpunt is heel duidelijk en zal voorlopig ook zo blijven. Tijd om daar (nog meer) actie op te gaan zetten. In dit rapport leest u een voorstel daar voor.

2. Doel en samenwerking fiche

Inventarisatie van bestaand belemmerend en stimulerend beleid (landelijk, provinciaal, regionaal) voor natuurinclusieve landbouw met aanpak van en voor partners. Overheden zijn betrokken bij stimulerende regelgeving en instrumenten. Partners van het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland dragen bij aan stimulerende regelgeving en wegnemen van knelpunten bij andere overheden.

3. Aanpak

Het projectteam heeft een inventarisatie gemaakt op basis van onderstaande punten én vanuit hun eigen werkveld bekeken. De totale inventarisatie is te vinden in Bijlage I.

- Bestaande lokale, provinciale en nationale stimulerende regelgeving en instrumenten die we kunnen gebruiken
- Stimulerende regelingen vanuit de markt
- Belemmerende regelgeving, om te identificeren wat we moeten aanpassen (lokaal, provinciaal, waterschappen) of waar we voor moeten lobbyen (Rijk)
- Inbreng partners op diverse thema's als: natuur en landschappelijke elementen, derogatie, mestwetgeving, combinatie N2000 en landbouw, beweiding en natuurherstel etc. (zie begroting voor toelichting). Partners brengen eigen kennis, maar ook kennis van hun netwerk in het fiche (bijv. collega collectieven, kennisorganisaties etc.).

Hoewel het een indrukwekkende lijst is, pretenderen we niet volledig te zijn. Onze eigen inventarisatie hebben we vergeleken met de landelijke inventarisatie van CLM en beiden komen grotendeels overeen. Blijkbaar spelen veel zaken niet alleen op provinciaal niveau maar juist ook landelijk. Deze constatering is meegenomen in de verdere uitwerking van het fiche door aansluiting te zoeken bij het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. In deze samenwerking is gekeken naar punten die regionaal/provinciaal opgepakt kunnen worden en punten die landelijk aangegeven worden. Het laatste wordt verwerkt door de werkgroepen van het Deltaplan waarbij het belangrijk is dat wij als provinciale partners dit ondersteunen.

In dit rapport lichten we enkele aspecten uit waarvan het projectteam vindt dat daar ofwel het snelst winst te behalen valt ofwel het allergrootste knelpunt is. We hebben het dan over het uitbreiden van het ANLb, zowel gebieden als budgetten én toegang tot grond.

4. Hoofdpijnen uitkomsten inventarisatie

Veel regelgeving en wetgeving (stikstof, fosfaat, mest, ruimtelijke ordening etc.) die geregeld is via verschillende (semi)overheden en uitvoeringsinstanties (landelijk beleid, provinciaal, gemeente, RVO, waterschap). Niet op één lijn en soms ook tegenstrijdig.

Fiscaal beleid voorkomt grondmobiliteit bij stoppers. Stoppers kunnen fiscaal/financieel gezien niet stoppen, dus blijft de grond nog jaren op de oude manier in gebruik. Of stoppers hebben geen pensioen en verhuren hun grond aan de hoogste bidder of aan degene die zij het gunnen, i.p.v. aan de meest natuurinclusief werkende boer.

Het rapport van CLM over belemmerende wet en regelgeving voor natuurinclusieve landbouw is twee jaar oud, maar helaas lijkt er nog weinig veranderd. Rapport is [hier](#) te vinden. Veel wet- en regelgeving ligt bij het Rijk, maar er zijn ook onderdelen waar de provincie en/of gemeenten verantwoordelijk voor zijn.

4.1 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Belemmerend beleid

Meer aanmeldingen dan budget

Er is bij de Gelderse agrarische collectieven een duidelijk tekort. Het budget dat vanuit ANLb beschikbaar is, is niet genoeg om alle lopende contracten tegen de nieuwe (geïndexeerde) tarieven voort te zetten. Laat staan dat alle overheidsambities gerealiseerd kunnen worden. Voor 2023 leek er een tekort van tussen de 2 en 4 Mln. Dat kan groter worden bij groeiende ambities of bij toenemende deelnamebereidheid onder boeren. Aan boeren die zich melden om via ANLb meer natuurinclusief te gaan boeren, kan voorlopig geen aanbod worden gedaan.

Aanleg en herstel van landschapselementen

Landschapselementen zijn iets interessanter geworden omdat ze in de eco-regeling mee tellen (in de punten, niet in de waarde). Verder telt de oppervlakte van landschapselementen vanaf 2023 mee voor de Europese betalingsrechten. Maar naast onvoldoende budget voor beheer is er helaas ook nog geen regeling voor aanleg en herstel en geen vergoedingen voor inkomstenderving.

Onduidelijkheid over positie ANLb in nieuwe ecoregeling

Per 1 januari 2023 zijn er flinke beleidsveranderingen. Binnen het GLB wordt de ecoregeling van kracht. Een knelpunt is dat de regels nog niet volledig duidelijk/bekend zijn. De ecoregeling kan soms aanvullend zijn op ANLb maar sluit in veel gevallen ANLb uit. Bij het afsluiten van ANLb contracten is nog niet duidelijk welke activiteiten de boeren in de ecoregeling gaan opnemen dus hier zit een grote en problematische onzekerheid.

Verplichte bufferstroken geeft onzekerheid in uitvoering

De invoering van het 7^e nitraat actieprogramma heeft grote gevolgen, vooral door de invoering van verplichte bufferstroken. Op de eerste plaats kosten deze stroken de boer redelijk veel productieve landbouwgrond (bemesting en gewasbescherming zijn niet meer toegestaan en de mestplaatsingsruimte vervalt). Verder mag de bufferstrook vaak niet overlappen met ANLb, spelen de voorwaarde van GLMC8 er doorheen en is nog niet duidelijk langs welke watergangen er een bufferstrook met een bepaalde breedte van kracht wordt. De grote onzekerheid kost draagvlak en remt de omslag naar natuurinclusief boeren.

Trage invoering BGT

De invoering van de Basiskaart Grootchalige Topografie (BGT) verloopt veel langzamer dan gepland. Dit geeft onzekerheid en belemmert de collectieven bij het afsluiten van betrouwbare en gevalideerde ANLb overeenkomsten.

4.1.1 Aanbevelingen en stimulerend beleid

- Rol en activiteiten van collectieven en ANLb verbreden en meer deelnemers
- Extra budget openstellen voor ANLb
- Positief is dat in Gelderland de zogenaamde 'witte gebieden' verdwenen zijn. Alle gebieden worden begrensd voor 'Dooradering' zodat er in principe ANLb kan worden afgesproken als het geplande beheer voldoende kwaliteit en perspectief heeft. Alle boeren in Gelderland kunnen nu aanspraak maken op ANLb, het budget moet wel mee omhoog want momenteel is er geen ruimte om nieuwe deelnemers toe te laten.
- In de beheervergoeding van landschap naar een vergoeding voor 'het werk' ook rekening houden met vergoeding voor opbrengstderving (schaduwwerking, vochtonttrekking) en kleinschaligheid.
- Ontwikkel snel een regeling (NPLG) voor aanleg en herstel van landschap, met naast een vergoeding voor de inrichtingskosten ook een vergoeding voor de waardedaling van de grond. Dus vergelijkbaar met de SKNL voor functieverandering naar natuur.
- Zorg dat de BGT met spoed ingevoerd is of stel de invoeren (een jaar?) uit

4.2 Pachtgronden

Naast het beleid rondom grond in eigendom van agrariërs, speelt ook het pachtbeleid een grote rol bij de transitie naar natuurinclusieve landbouw. Gelderland heeft een kleine 225.000 ha aan landbouwgrond. Ruim een kwart van deze landbouwgronden worden in pacht uitgegeven (bron: [CBS, 2021](#)).

Belemmerend beleid

Weinig regie op uitgave pachtgronden

Rijk, overheid en terreinbeheerders zijn verplicht te werken met een openbare aanbesteding van hun pachtgronden. Vaak gaan deze gronden naar de hoogste bidder. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat grond wordt verpacht aan boeren buiten de regio of zelfs buiten de provincie, wat niet ten goede komt aan het bevorderen van de grondgebondenheid van lokale bedrijven. Circulariteit, natuurinclusiviteit, duurzaamheid en biodiversiteit spelen veelal geen rol in de toekenning van de pachtgronden.

Weinig ruimte voor voorwaarden in reguliere pachtcontracten

Meer dan de helft van de pachtgronden in Gelderland worden verpacht in een regulier contract. Reguliere pacht biedt zekerheid voor de pachter, maar laat weinig ruimte aan de verpachter om voorwaarden te stellen aan de pachter. De pachtnormen (hoogst toelaatbare pachtprijs) voor reguliere pacht worden jaarlijks wettelijk vastgesteld. Daarnaast zijn reguliere pachtcontracten langlopend en is aanpassen van de pachtvoorwaarden ingewikkeld. Dergelijke aanpassingen moeten in afstemming met de pachter gebeuren en worden gecontroleerd door de grondkamer. Deze voorwaarden, welke vaak al jaren geleden zijn vastgesteld, zijn doorgaans niet stimulerend voor natuurinclusieve landbouw.

Strikte wetgeving omtrent pachtcontracten langer dan zes jaar

Ongeveer 42% van de pachtgronden in Gelderland wordt uitgegeven in geliberaliseerde pacht korter dan zes jaar. Geliberaliseerde pacht biedt een verpachter meer ruimte om afspraken te maken met en voorwaarden te stellen aan de pachter. Echter biedt een termijn van zes jaar minder zekerheid aan de pachter. Bovendien is zes jaar te kort om een volledige transitie naar natuurinclusieve landbouw te maken, terwijl de transitie wel investeringen vraagt van de pachter. Zodra een geliberaliseerd pachtcontract langer dan zes jaar duurt, toetst de grondkamer naast de voorwaarden ook de pachtprijs. Voor verpachters is dit geliberaliseerde pacht langer dan zes jaar dus minder aantrekkelijk.

Fiscale druk particuliere verpachters

In sommige gevallen (stichtingen, TBO's, overheden) kan natuurinclusieve landbouw worden gestimuleerd door de pachtnorm voor hun pachters te verlagen, als tegenprestatie voor meer natuurinclusiviteit. Voor een particuliere verpachter is dit financieel niet realistisch. Particuliere verpachters hebben te maken met de zogeheten Box 3 of vermogensrendementsheffing. Grond van particuliere eigenaren wordt door de belastingdienst gezien als een belegging en zodoende hetzelfde belast. Dat betekent dat particuliere eigenaren belasting betalen over het *fictieve rendement* van hun gronden. De belasting over dit fictieve rendement stijgt jaarlijks, terwijl pachtnormen gelijk blijven of zelfs dalen. Omdat veel particuliere gronden in reguliere pacht worden uitgegeven, en de pachtnormen dus wettelijk vastgesteld zijn, betalen sommige eigenaren meer belasting over hun grond dan ze in pacht binnenkrijgen. Dit zorgt voor veel fiscale druk, en zeer weinig flexibiliteit. Er lopen o.a. vanuit de FPG gesprekken met het Ministerie van Financiën in het kader van de geplande aanpassingen van het belastingbeleid. Als deze aanpassingen doorgaan zijn de negatieve effecten nog groter dan nu al het geval is.

Gebrek aan kennis

Tot slot speelt ook het gebrek aan kennis een grote rol. Verpachtende partijen hebben dikwijls weinig inzicht in hoe het anders kan, als die ruimte er is. Ook staan veel pachters vaak sceptisch tegenover natuurinclusieve landbouw.

Complexiteit duurzame pachtvoorwaarden

Het omzetten van gewone pachtvoorwaarden naar duurzame natuurinclusieve voorwaarden is complex en afhankelijk van: typen landbouw, typen landschap en gronden, gewenste biodiversiteit, voorkeuren van verpachter. Het vraagt vaak wat maatwerk en daarom meer moeite en inzet van de verpachter. Lang niet alle verpachters hebben de mogelijkheid of kennis om hun pachtvoorwaarden aan te passen.

4.2.1 Aanbevelingen en stimulerend beleid

Aan de hand van de belemmeringen doen we een aantal aanbevelingen. Bij de inventarisatie zijn ook stimulerende vormen van beleid voor pacht opgehaald. Deze nemen we mee in onze aanbevelingen.

Stimuleer overleg en kennisdeling bij pachter én verpachter

Informeer boeren over voordelen van natuurinclusieve landbouw: hoe kan de boer aan de slag met betere bodems en biodiversiteit? Wat zijn de voordelen? Het platform natuurinclusieve landbouw stimuleert dit deels al met de inspiratiebedrijven. Om een grotere groep te bereiken is echter een groter bereik nodig. Maak hiervoor bijvoorbeeld gebruik van lokale afdelingen van LTO en AJK's om boeren te informeren over natuurinclusieve landbouw.

Veel verpachters vinden het lastig het gesprek met hun pachters aan te gaan over nieuwe voorwaarden in het contract. Belangrijk is dat een verpachter een goed onderbouwd gesprek kan voeren met zijn of haar pachters. Weet wat de status is van de pachtgronden, zorg voor een helder doel voor bodem/water/landschap/biodiversiteit. Ook is het verstandig op de hoogte te zijn van de toekomstplannen van de pachter.

De provincie Gelderland kan een cruciale rol spelen in het ondersteunen van verpachters bij deze gesprekken. Bijvoorbeeld door een adviseur NIL bij de gesprekken te betrekken om het voor de pachter concreet wat NIL voor de bedrijfsvoering betekent. Daarnaast kan het opzetten van een kennisnetwerk als het [Leernetwerk duurzame gronduitgifte](#) met een [handreiking duurzame gronduitgifte](#) helpen om verpachters te informeren en inspireren. Zorg hierbij voor een gemengd gezelschap aan verpachters, en houdt de verschillende pachtvormen en fiscale regimes waar partijen mee te maken hebben in het oog.

Beloon pachters voor een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering

Zorg dat inspanningen van pachters op het gebied van natuurinclusieve landbouw, extensivering, biodiversiteit en uitstootreductie worden beloond. De provincie Gelderland kan bijvoorbeeld kortingen in de pacht prijs van eigen pachtgronden onderzoeken. Daarnaast zijn ook andere constructies als de biodiversiteitsmonitor of uitbreiding van ANLb mogelijkheden om duurzame grondgebruik te belonen. Een andere vorm van beloning kan zijn dat bij goed functioneren het pachtcontract automatisch wordt verlengd, zoals bij Landgoed Vilsteren. Maak het voor de pachter de moeite waard om te investeren in zijn gronden door gronden voor minimaal 6 tot 12 jaar uit te geven. Als een pachter na 12 jaar voldoende KPI's heeft behaald, wordt het contract automatisch verlengd. Dit stimuleert pachters om meer duurzaam te gaan werken.

Voorbeeld: Erfpachtregeling provincie Noord-Brabant

Als een agrariër met een businessplan kan aantonen dat voor een rendabele omschakeling meer grond nodig is, kan een beroep worden gedaan op de grondregeling voor natuurinclusieve landbouw. Hierbij verkoopt de veehouder eigen grond aan de provincie om die vervolgens terug in erfpacht te nemen. Omdat op deze gepachte grond sprake is van beperkende gebruiksvoorwaarden, geldt een aangepaste pacht prijs. De agrariër koopt met de opbrengst van de verkochte grond zelf de aanvullende benodigde hectaren. De erfpacht duurt minimaal 26 jaar en geeft de gelegenheid om de investeringen terug te verdienen en geld te reserveren om de gronden terug te kopen, indien wenselijk. [Meer lezen...](#)

Stimuleer en help verpachters andere vormen van pacht te creëren, en ga hierover in gesprek met de landelijk overheid

Om pachters te stimuleren meer natuurinclusief te werken is meer flexibiliteit in de pachtwetgeving nodig. Aan de ene kant is meer flexibiliteit in de wetgeving wenselijk, zodat langdurige pachtcontracten aantrekkelijk worden voor pachter én verpachter. Door bovendien de duale wetgeving van de rijksoverheid aan te kaarten op het gebied van pachtnormen en belasting op grond, kan de provincie Gelderland ook aan particuliere verpachters meer ruimte bieden om voorwaarden te stellen in hun pachtcontracten.

Voorbeeld van natuurinclusieve pachtvoorwaarden

Deel goede voorbeelden van natuurinclusieve pachtvoorwaarden, zoals die van de [gemeente Ede](#) of die van het [Groen Ontwikkel Fonds](#). Onderzoek of er voor Gelderse gebieden een set met een aantal 'standaard' mogelijke natuurinclusieve pachtvoorwaarden kan worden geformuleerd en deel deze met verpachters zoals TBO's en lokale overheden, zodat zij makkelijker hun pachtvoorwaarden kunnen aanpassen.

4.3 Grond in eigendom

De gronddruk is enorm geworden door alle opgaven en ruimtelijke ontwikkelingen (natuur, klimaat, water, energie, wonen, infra, recreatie etc.). Het is voor veel boeren inmiddels onhaalbaar / onbetaalbaar geworden om aan de benodigde hoeveelheid grond te komen. Boeren hebben juist meer grond nodig voor kringlooplandbouw, grondgebondenheid, natuurinclusieve landbouw etc. of specifieker: een boer die wil / moet extensiveren om grondgebonden te kunnen blijven /worden heeft meer grond nodig. Stel je hebt nu 80 koeien die 8000 liter melk geven bij een ureumgehalte van 20, dan heb je met derogatie 38 ha grond nodig om alle mest kwijt te kunnen. In 2026 heb je 52 ha nodig om alle mest op eigen grond kwijt te kunnen: je moet dan dus 14 ha extra in gebruik nemen en in principe staat daar geen extra melk tegenover, hooguit wat minder aankoop van veevoer.

Belemmerend:

- Grondvraag is enorm gestegen, prijzen zijn hoog en als boer is het moeilijk om in de marktwerking mee te gaan
- Toekomstbestendigheid van agrarische bedrijven lijkt zich te richten op extensivering, kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw. Investeren hier in is over het algemeen kostbaar, verdienmodellen zijn nog niet helder.
- Extensivering door minder dieren is meestal niet rendabel, dus ook daar extra grond nodig. Het rendement daarvan is ook vaak te laag voor reguliere financiering.

4.3.1 Aanbevelingen en stimulerend beleid

Resultaten kosten-baten analyse Natuurverdubbelaars

Binnen het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland worden momenteel acht kosten baten analyses gemaakt van bedrijven die in min of meerdere mate bezig zijn met natuurinclusieve landbouw: wat hebben zij nodig om door te groeien naar meer natuurinclusieve landbouw, wat zijn concrete opbrengsten van natuurinclusief boeren? Natuurverdubbelaars voert deze opdracht uit en begin 2023 worden de eerste resultaten opgeleverd.

Regie op grond

Er is momenteel geen regie op grond en kennis van ontwikkeling boerenbedrijven. Om te voorkomen dat locaties van boeren die stoppen en geschikt zijn voor toekomstbestendige landbouw worden onttrokken aan het landbouwareaal, is het nodig regie te krijgen op, en kennis te krijgen van, de ontwikkelkansen op boerenerven. Welke bedrijven kennen opvolgers en een juiste locatie? Welke bedrijven hebben opvolgers maar geen juiste locatie? En kennen we stoppers op toplocaties zonder opvolging en kunnen zij iets betekenen voor elkaar? Door hier de landbouw bij te faciliteren ontwikkelt het buitengebied van Gelderland zich tot een vitaal en veerkrachtig platteland waar voedselzekerheid en natuurwaarden samen hoog in het vaandel staan. Er is een nieuw fiche (Regie op grond) ontwikkeld om hierover concrete aanbevelingen te kunnen doen. In samenwerking met het Landbouwnetwerk Foodvalley is hiervoor financiering aangevraagd bij het Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland.

Beloningssystematiek natuurinclusieve landbouw

Natuurinclusieve landbouw moet op het eigen erf verdiend worden. Als een boer zelf de regie heeft over zijn opbrengsten werkt dat het meest stimulerend. Beloning voor extensivering, inzet biodiversiteit, uitstoot reductie (à la Biodiversiteitsmonitor) etc. zou als directe verdienste naar de boer moeten gaan. Welke partijen zijn geholpen bij deze inzet van boeren en willen hier voor belonen? In de zomer van 2022 is hiervoor een nieuw fiche ontwikkeld (biodiversiteitsmonitor) en financiering aangevraagd bij het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland.

Alternatieve financieringsmogelijkheden

Tot slot is het belangrijk om alternatieve financieringsmethoden te ontwikkelen voor grond die natuurinclusief beheerd wordt. Hierbij wordt gedacht aan een grondbank of een grondfonds met stimulerende voorwaarden voor natuurinclusieve landbouw. Dit vraagstuk kan nog verder worden uitgezocht en is opgenomen in het nieuw aan te vragen fiche Regie op grond.